

تسهیلات پرداختی بانکها طی دهه ۱۳۹۹-۱۳۹۰

اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی تهران

معاونت بررسی‌های اقتصادی

تهیه کننده: مهسا رجبی نژاد

ناظر: عاطفه قاسمیان

واحد گردآوری و تحلیل آمارهای اقتصادی

معاونت بررسی‌های اقتصادی

اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی تهران

تیر ۱۴۰۰

از طریق ایمیل زیر می‌توانید پیشنهادهای و نظرات اصلاحی خود را به واحد مربوطه منعکس نمایید:

Economic.tccim@gmail.com

استفاده از مطالب این گزارش با ذکر منبع بلامانع است.

چکیده

روند عمومی تسهیلات پرداختی بانک‌ها طی سال‌های ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۹، افزایشی بوده و در سال ۱۳۹۹ به ۱۸۹۹ هزار میلیارد تومان رسیده که در مقایسه با سال ۱۳۹۰، تقریباً ۹,۴ برابر شده و میانگین رشد سالانه تسهیلات پرداختی بانکی طی دهه اخیر برابر با ۲۷ درصد است.

طی بازه ده ساله ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۹، نسبت تسهیلات پرداختی به تولید ناخالص داخلی با نوساناتی همراه بوده و میانگین آن در نیمه نخست این دهه حدود ۳۰ درصد و در نیمه دوم حدود ۴۵ درصد است. در سال ۱۳۹۹ با اعمال سیاست‌های انبساط پولی با هدف کمک به بخش‌های آسیب‌دیده از همه‌گیری کووید-۱۹ و همچنین مقابله با رکود اقتصادی، نسبت مزبور افزایش قابل ملاحظه‌ای داشت و به ۵۵,۳ درصد رسید که بالاترین رقم طی ده سال اخیر است.

مقایسه سهم تسهیلات پرداختی بر اساس فعالیت در سال ۱۳۹۹ با ۱۳۹۰ نشان می‌دهد که طی ۱۰ سال اخیر، اولویت بانک‌ها برای اعطای تسهیلات بانکی بیشتر به سمت بخش خدمات و صنعت و معدن متمایل است؛ همچنین سهم دو بخش خدمات و بازرگانی در سال ۱۳۹۹ نسبت به سال ۱۳۹۰ با بیشترین تغییرات، به ترتیب با افزایش ۸,۵ واحد درصدی و ۵,۵ واحد درصدی همراه بوده و به ۳۹ درصد و ۱۷ درصد رسیده است.

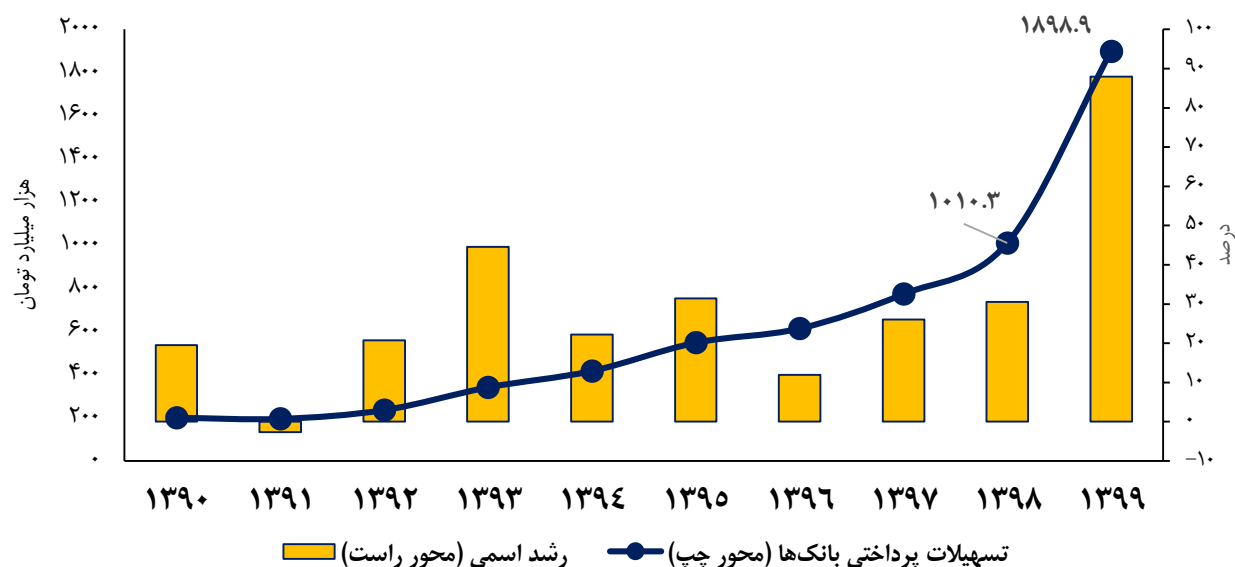

رشد اسمی و حقیقی تسهیلات پرداختی

رشد عمومی تسهیلات پرداختی بانک‌ها طی سال‌های ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۹، افزایشی بوده و در سال ۱۳۹۹ به ۱۸۹۹ هزار میلیارد تومان رسیده که در مقایسه با سال ۱۳۹۰، تقریباً ۹,۴ برابر شده است (نمودار ۱). روند تغییرات رشد تسهیلات پرداختی طی سال‌های مورد بررسی نیز نشان می‌دهد که با استثنای سال ۱۳۹۱ (منفی ۲,۷ درصد)، رشد در سایر سال‌ها، مثبت و همراه با نوسان بوده است. میانگین رشد سالانه تسهیلات پرداختی بانکی طی دهه اخیر برابر با ۲۷ درصد است.

تسهیلات پرداختی بانک‌ها در سال ۱۳۹۹ با افزایش حدود ۸۸ درصدی نسبت به سال ۱۳۹۸ همراه بوده که طی ده سال گذشته بی‌سابقه است.

نمودار ۱. روند تسهیلات پرداختی بانک‌ها طی سال‌های ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۹

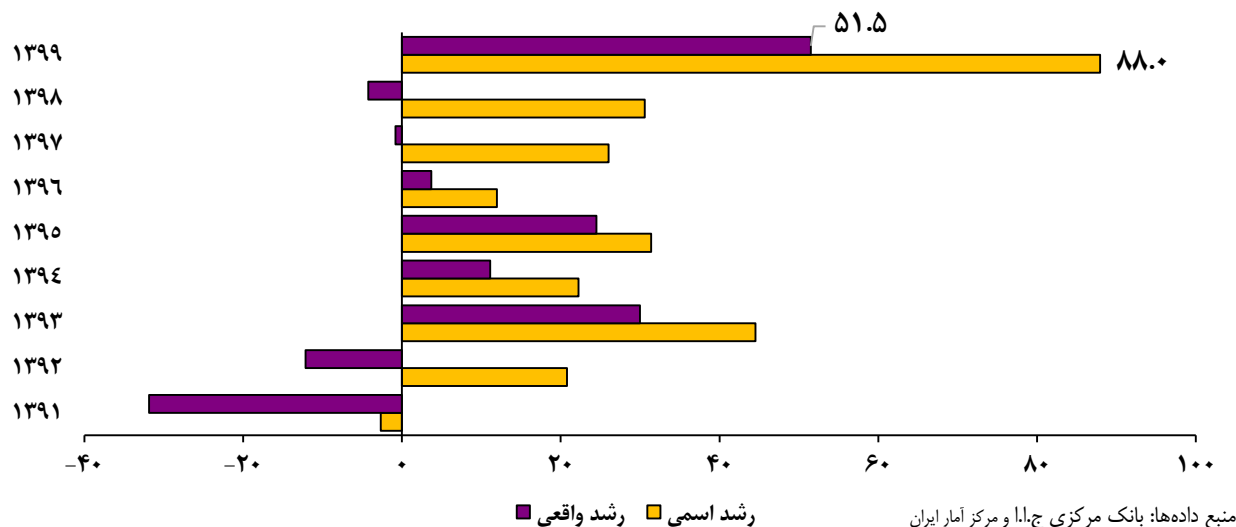
منبع داده‌ها: بانک مرکزی ج.ا.ا.

با وجود رشد اسمی تسهیلات پرداختی بانک‌ها در اکثر سال‌های ۱۳۹۰ الی ۱۳۹۹، رشد حقیقی تسهیلات پرداختی در همه سال‌ها، مثبت نبوده است (نمودار ۲). در سال‌های اول دهه، مقارن با بروز تحریم‌های خارجی بر اقتصاد کشور؛ طی دو سال ۱۳۹۱ و ۱۳۹۲، رشد حقیقی تسهیلات به ترتیب منفی ۳۲ درصد و منفی ۱۲ درصد است. طی سال‌های ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸ نیز هم‌زمان با بروز رکود در اقتصاد، رشد واقعی تسهیلات پرداختی، منفی و به ترتیب منفی ۰,۸ درصد و منفی ۴,۲ درصد است. در سال ۱۳۹۹ با وجود تشدید تحریم‌ها و همچنین شیوع ویروس کووید-۱۹ و پیامدهای شدید آن بر کسب‌وکارها، با هدف ترمیم برخی آسیب‌ها و کمک به بنگاه‌ها، تسهیلات پرداختی به بنگاه‌ها افزایش می‌یابد به نحوی که در پایان سال، رشد حقیقی تسهیلات بعد از دو سال تنگنای اعتباری، مثبت و حدود ۵۲ درصد می‌شود.

^۱ سال مبنا، ۱۳۹۸ در نظر گرفته شده است.

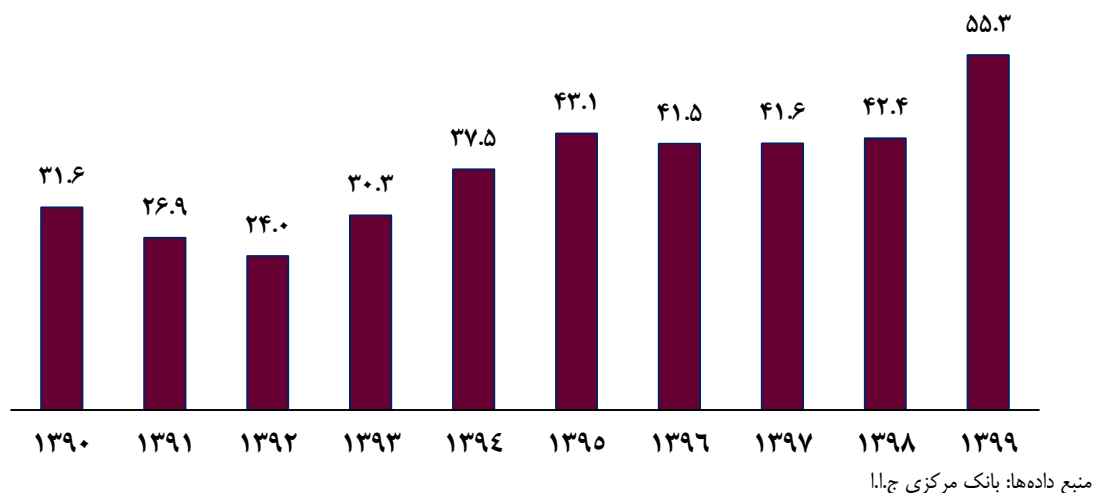
نمودار ۲. رشد اسمی و حقیقی تسهیلات پرداختی بانک‌ها طی سال‌های ۱۳۹۱ تا ۱۳۹۹ (درصد)

نسبت تسهیلات بانکی به تولید ناخالص داخلی

طی بازه ده ساله ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۹، نسبت تسهیلات پرداختی به تولید ناخالص داخلی با نوساناتی همراه بوده و میانگین آن در نیمه نخست این دهه حدود ۳۰ درصد و در نیمه دوم حدود ۴۵ درصد است. در سال ۱۳۹۹ با اعمال سیاست‌های انبساط پولی با هدف کمک به بخش‌های آسیب‌دیده از همه‌گیری کووید-۱۹ و همچنین مقابله با رکود اقتصادی، نسبت مزبور افزایش قابل ملاحظه‌ای یافت و به ۵۵٫۳ درصد رسید که بالاترین رقم طی ده سال اخیر است. این رقم در مقایسه با نسبت مشابه سال ۱۳۹۸ با افزایش ۱۲٫۹ واحد درصدی همراه شده است.

نمودار ۳. نسبت تسهیلات پرداختی به GDP از سال ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۹ (درصد)

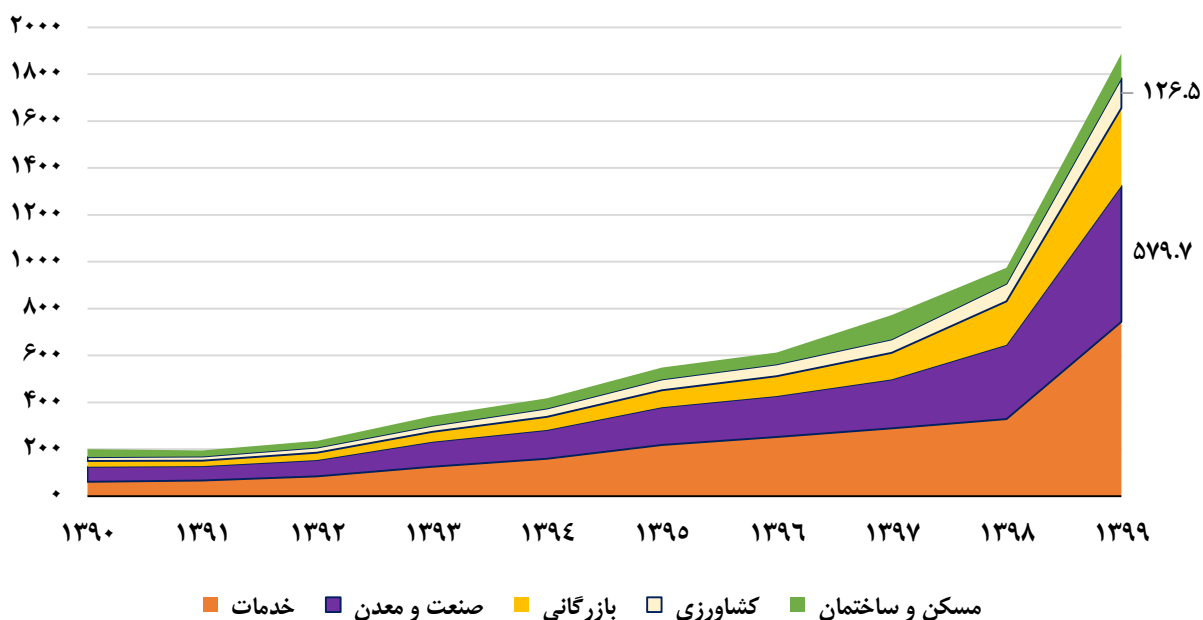
ترکیب تسهیلات پرداختی

رشد تسهیلات پرداختی برای کلیه بخش‌های اقتصادی طی سال‌های ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۹ تقریباً روند رو به رشدی بوده است. طی دهه مورد بررسی، میانگین نرخ رشد تسهیلات پرداختی حدود ۲۷ درصد است که نرخ رشد مزبور بر حسب بخش‌های گوناگون دریافت‌کننده تسهیلات یکسان نبوده است. بالاترین متوسط رشد سالانه تسهیلات پرداختی طی این دوره متعلق به دو بخش بازرگانی و خدمات به ترتیب با نرخ‌های ۳۴ درصد و ۳۲ درصد و کمترین نرخ هم متعلق به بخش ساختمان و مسکن با نرخ ۱۳ درصد است. میانگین نرخ رشد سالانه تسهیلات پرداختی به بخش صنعت و معدن و کشاورزی هم طی ده سال اخیر به ترتیب ۲۸ درصد و ۲۵ درصد است.

طی دهه گذشته (به استثناء سال ۱۳۹۰)، همواره تسهیلات پرداختی به بخش خدمات از سایر بخش‌ها بیشتر بوده و در سال ۱۳۹۹ با افزایش بیش از دوبرابری نسبت به سال ۱۳۹۸ به حدود ۷۴۴ هزار میلیارد تومان رسیده است. پس از بخش خدمات بیشترین تسهیلات پرداختی در سال ۱۳۹۹ با رقم حدود ۵۸۰ هزار میلیارد تومان، به بخش صنعت و معدن تخصیص یافته که این رقم نسبت به مدت مشابه سال قبل رشد حدود ۸۳ درصدی را تجربه کرده است. طی مدت مذکور میزان تسهیلات پرداختی اختصاص داده شده به بخش‌های بازرگانی، کشاورزی، مسکن و ساختمان و متفرقه به ترتیب ۳۳۲ هزار میلیارد تومان، ۱۲۶ هزار میلیارد تومان، ۱۰۵ هزار میلیارد تومان و ۱۱،۵ هزار میلیارد تومان بوده که نسبت به سال ۱۳۹۸، با افزایش حدود ۷۹ درصد، ۶۹ درصد، ۵۳ درصد و بیش از ۱۸ برابری همراه بوده است (نمودار ۴).

همانطور که ملاحظه می‌شود

نمودار ۴. تسهیلات پرداختی به تفکیک بخش‌های اقتصادی طی سال‌های ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۹ (هزار میلیارد تومان)

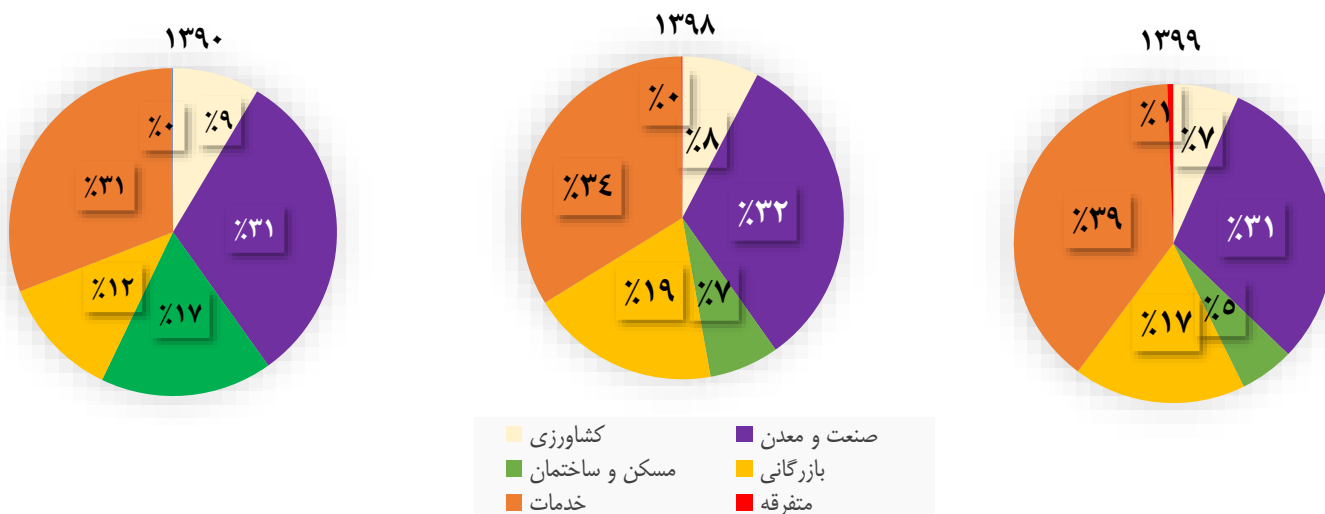
منبع داده‌ها: بانک مرکزی ج.ا.ا.

با توجه به نمودار ۵، مقایسه سهم تسهیلات پرداختی بر اساس فعالیت در سال ۱۳۹۹ با ۱۳۹۰ نشان می‌دهد که طی ۱۰ سال اخیر، اولویت بانک‌ها برای اعطای تسهیلات بانکی بیشتر به سمت بخش خدمات و صنعت و معدن متمایل است؛ همچنین سهم دو بخش خدمات و بازرگانی در سال ۱۳۹۹ نسبت به سال ۱۳۹۰ با بیشترین تغییرات، به ترتیب با افزایش ۸,۵ واحد درصدی و ۵,۵ واحد درصدی همراه بوده و به ۳۹ درصد و ۱۷ درصد رسیده است؛ این درحالی است که در سال ۱۳۹۹ نسبت به سال ۱۳۹۰ سهم بخش‌های مسکن و ساختمان، کشاورزی و صنعت و معدن به ترتیب ۱۱,۵ واحد درصد، ۱,۹ واحد درصد و ۱ درصد کاهش یافته است.

بیشترین سهم تسهیلات پرداختی بر اساس فعالیت در سال ۱۳۹۹ به ترتیب متعلق به بخش‌های خدمات (۳۹ درصد)، صنعت و معدن (۳۱ درصد) و بازرگانی (۱۷ درصد) بوده است. در این سال، در میان بخش‌های اقتصادی، سهم تسهیلات پرداختی برای بخش‌های خدمات و متفرقه به ترتیب ۵,۵ واحد درصد و ۰,۵ واحد درصد در مقایسه با سال قبل، افزایش یافته است؛ در مقابل سهم بخش‌های صنعت و معدن به میزان ۲ واحد درصد، مسکن و ساختمان و بازرگانی هر دو به میزان ۱,۵ واحد درصد و کشاورزی ۱ واحد درصد، کاهش یافته است.

نمودار ۵. ترکیب تسهیلات پرداختی بانک‌ها و موسسات اعتباری بر اساس فعالیت (درصد)

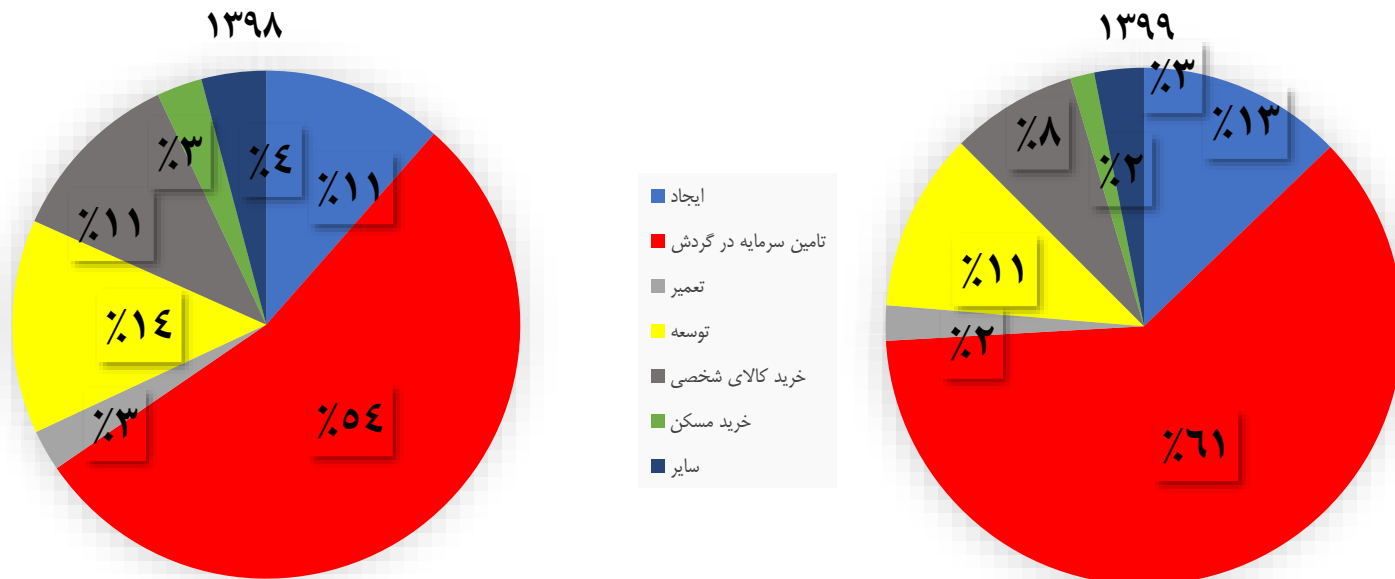
منبع داده‌ها: بانک مرکزی ج.ا.ی.

مطابق نمودار ۶، در سال ۱۳۹۹، حدود ۶۱ درصد تسهیلات بانکی با هدف تامین سرمایه در گردش و ۲۴ درصد با هدف ایجاد و توسعه پرداخت شده است. در سال ۱۳۹۹، سهم تسهیلات سرمایه در گردش و ایجاد به ترتیب با ۷,۳ واحد درصد و ۱,۳ واحد درصد نسبت به سال ۱۳۹۸ افزایش یافته است؛ این درحالی است که تسهیلات پرداختی با هدف خرید کالای

شخصی، حدود ۳,۴ واحد درصد، توسعه، تقریباً ۲,۴ واحد درصد، برای خرید مسکن حدود ۱,۴ واحد درصد و تعمیر حدود ۰,۴ واحد درصد، با کاهش همراه بوده‌اند.

نمودار ۶. ترکیب تسهیلات پرداختی بانک‌ها و موسسات اعتباری بر اساس هدف پرداخت (درصد)

منبع داده‌ها: بانک مرکزی ج.ا.ا.

همانطور که از جدول ۱ مشخص است، تسهیلاتی که با هدف تامین سرمایه در گردش و ایجاد پرداخت شده‌اند، به ترتیب با سهم حدود ۶۵ واحد درصدی و ۱۳ واحد درصدی، بیشترین سهم را در رشد تسهیلات پرداختی بانک‌ها در سال ۱۳۹۹ داشته‌اند.

جدول ۱. سهم تسهیلات پرداختی بانک‌ها و موسسات اعتباری بر اساس هدف پرداخت در رشد ۹۵ درصدی تسهیلات پرداختی بانک‌ها در سال ۱۳۹۹ نسبت به سال ۱۳۹۸

۱۳.۵	ایجاد
۶۵.۴	تامین سرمایه در گردش
۱.۸	تعمیر
۸.۱	توسعه
۴.۱	خرید کالای شخصی
۰.۰۵	خرید مسکن
۱.۸	سایر

منبع داده‌ها: بانک مرکزی ج.ا.ا.